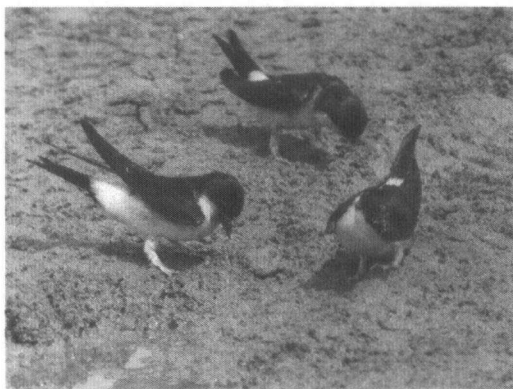

Huiszwaluwen duiken in 2012 in een dal

In het voorjaar werd al duidelijk dat het wel eens een minder goed broedjaar zou kunnen worden voor de huiszwaluwen. In gebieden waar ze in die periode altijd geregeld werden gezien kwamen er veel minder voor dan in andere jaren. Tijdens de tellingen bleek uit gesprekken met bewoners dat de huiszwaluwen veel later waren gearriveerd dan anders.

Na het verwerken van de telresultaten werd duidelijk dat het aantal broedparen beduidend lager was dan in 2011. Het was met iets meer dan een derde afgenomen.

Dick A. Jonkers

Huiszwaluwen

Foto: A.C. Zwaga

Het vorig jaar geuite optimisme heeft een forse deuk opgelopen, nadat de gegevens van dit jaar waren uitgewerkt. Ons onderzoekgebied was niet het enige met een slechte bezetting. Ook van elders kwamen berichten over een slechte stand en een late aankomst. Het laatste komt ook naar voren uit resultaten van uitgevoerde trektellingen, die vooral plaatsvonden langs de Noordzeekust. In april passeerden hier zo'n 6000 huiszwaluwen en in mei 16.000. De hoofdmacht arriveerde pas na half mei, toen ongeveer 14.000 exemplaren passeerden (www.trektellingen.nl).

De resultaten van de kolonietellingen kwamen overeen met het beeld dat was ontstaan. Een beduidend lager aantal broedparen dan in 2011. Toen waren het er 1322; in 2012 zijn 898 broedparen gesignaleerd, een afname van 424 nesten (figuur 1). Op het moment waarop deze bijdrage is geschreven waren er nog geen publicaties beschikbaar met gegevens uit andere delen van Nederland. Er is daardoor nog niet vast te stellen of onze situatie met slechte bezetting overeenkwam met de landelijke of beperkt

bleef tot de regio. Naar de oorzaken van de achteruitgang kan alleen maar worden gegis. Extern zou die kunnen liggen in de overwinteringsgebieden, die zich uitstrekken vanaf de Sahara tot in Zuid-Afrika. We weten echter niet exact in welk deel van het continent de Nederlandse huiszwaluwen verblijven en hoe de voedselsituatie (insectenaanbod) daar was als gevolg van bijvoorbeeld langdurige droogte. Die kan leiden tot hoge sterfte en een verzwakte conditie voordat de vogels op trek gaan. Verder kunnen slechte weersituaties onderweg aanleiding zijn voor meer sterfte dan normaal en ook leiden tot een verlate aankomst in het broedgebied. Intern, dus in het broedgebied, kunnen ook nog allerlei factoren een rol spelen. Zie hiervoor ook bij nestelperikelen.

Vechtplassengebied

De naam Vechtplassengebied geeft al aan dat dit biotoop een groot voedselaanbod zou moeten kunnen leveren, door bijvoorbeeld het aanbod aan muggen en knutten (kleine mugjes). De twee grote kolonies in de Noordpolder beoosten Muiden bevinden zich op korte afstand van het IJmeer met zijn talrijk voorkomende IJsselmuggen. Dit alles heeft niet kunnen voorkomen, dat ook hier de stand omlaag duikelde. In 2012 kwamen hier 595 paren voor, tegen 810 in 2011. In tien van de elf gemeenten in deze regio nam de stand af. Een apart broedgeval deed zich voor in Loosdrecht. Daar had een huiszwaluw een nest gebouwd in een stal tussen de nesten van boerenzwaluwen. Hoewel de nesten na het broedsseizoen van 2011 van de grootste

kolonie in het gebied in verband met werkzaamheden waren afgestoten, weerhield dit de huiszwaluwen er niet van om terug te keren naar de vertrouwde nestelplek. Er waren daar maar 15 paren minder dan vorig jaar.

Het Gooi

In deze regio was het beeld wat genuanceerder. In Hollandsche Rading kwamen er enkele paren bij en dat gold ook voor het gemaaltje bij de Melkmeent aan de Karnemelksloot. (gemeente Hilversum). In de gemeenten op de Heuvelrug was echter een afname. De stand in deze regio daalde van 168 parenhuiszwaluwen in 2011 naar 94 paren in 2012. De gestage afname in Huizen zet zich nog steeds voort en ook de stand in Naarden begint zorgen te baren.

Gemeente	Broedparen	
	2012	2011
Muiden/Muiderberg	275	316
Weesp	74	117
Nigtevecht	36	36
Nederhorst den Berg	48	83
Vreeland	22	27
Loenen a/d Vecht	45	51
Nieuwersluis	4	5
Ankeveen	17	20
's-Graveland	26	35
Kortenhoef	12	43
Loosdrecht	36	77
Hollandsche Rading	32	30
Hilversum	20	16
Naarden	14	65
Huizen	24	43
Blaricum	4	14
Eemnes	163	209
Eembrugge	31	43
Eemdijk	69	92
Totaal	898	1322

Figuur 1. Aantal broedparen per gemeente in 2012.

Eemland

Eemland grenst aan het Eemmeer en bestaat uit een uitgestrekt met sloten doorsneden graslandareaal met hierin ook nog wat andere watertypen en een enkele akker. Bebouwing komt voor het in overgrote deel vooral voor aan de randen. Het is nog steeds een goed leefgebied voor

huiszwaluwen. Toch ontkwam ook deze regio niet aan de malaise. Zowel in Eemnes, Eemdijk als Eembrugge liep het aantal nesten terug. In Eemnes kon een deel van de afname worden herleid tot nestelproblemen bij een boerderij. In deze drie gemeenten hielden zich in 2011 nog 344 paren op, in 2012 herbergden zij er 263..

Weersituatie

Het weer was in het broedseizoen niet om over naar huis te schrijven. April was vrij koud, somber en nat; mei begon somber en koel, waarbij in de eerst helft regelmatig regen viel. In de tweede helft van mei was het fraai weer. Juni kenmerkte zich als een vrij natte en sombere maand en juli als nat en vrij koel.

Nestelperikelen

In Weesp kwamen huiszwaluwen in de problemen, toen een grote flat waaraan zij nestelden was ingepakt voor renovatiewerkzaamheden. In dezelfde gemeente werd gezien, dat een gierzwaluw een huiszwaluwennest bezocht. Van het oude postkantoor in Kortenhoef waren tien nesten verwijderd. Een overtreding van de Flora- en faunawet en dus een strafbaar feit. Ook geregeld bewoonde nesten van vorig jaar -er waren toen op dit adres 12 nesten- zouden beschermd zijn geweest. Er is helaas geen proces-verbaal opgemaakt. Bij de fabriek van Givaudin in Naarden waren minder nesten aanwezig, omdat de goten waren geverfd. Een kerkuil viel nesten aan op het eind van de Melkmeent, dicht bij het Naardermeer en vernielde twee bewoonde nesten en vijf kunstnesten. In Eemnes waren op drie adressen waar altijd werd gebroed nu geen paren aanwezig. Door schilderwerkzaamheden aan een stal in Vreeland kon daar dit jaar een klein aantal paren niet nestelen en moest op zoek naar een andere plek.

Zwaluwtillen

Met de bezetting van de geplaatste zwaluwtillen wil het nog steeds niet lukken. Zowel de ene in 2010, als de twee andere in 2012 gebouwde tillen (Jonkers & Pieren-Olijhoek 2012) bleven onbezet. Zij staan op gunstige plekken en er is

voorheen altijd in de omgeving ervan gebroed. Dit gebeurt nog door sommige paren. Niet alleen deze tillen bleven ongebruikt, maar ook een til bij het gemaal Zeldert (Hoogland), die twee jaar geleden daar is gebouwd, als compensatie voor nesten die verloren gingen bij de restauratie. Groot was de verrassing toen de huiszwaluwen dit jaar terugkeerden naar hun oorspronkelijke broedplaatsen aan het gemaal.

Kunstnesten

Kunstnesten

Foto: Gert Bieshaar

In Eembrugge was de situatie ongeveer gelijk aan het vorige jaar met enkele door huismussen bezette kunstnesten en wat meer tussen de nesten door de huiszwaluwen zelf gebouwde nesten. In Weesp waren vier opgehangen kunstnesten niet bewoond. Van andere in het gebied aangebrachte kunstnesten kwamen geen gegevens binnen.

Koloniegrootte

In totaal zijn 225 vestigingen aangetroffen waar één paar of meer paren zijn aangetroffen. Het zijn er maar 14 minder dan in 2011. Het aantal objecten waar slechts één paar huisde nam af van 107 in het vorige jaar naar 90 in dit jaar. Het aantal kolonies met twee 2-5 nesten nam voor het tweede jaar op rij toe met enkele paren en kwam uit op 104. Hoe die verschuivingen verlopen moet nog eens worden uitgezocht door van reeksen van jaren de vestigingsadressen met elkaar te vergelijken. Ook de plekken waar voor het eerst genesteld werd kunnen uit de

Medewerkers aan het onderzoek

Dank zij de hulp van degenen die de bestaande kolonies telden en nieuwe vestigingen opspoorde kwam dit verslag tot stand. In 2012 namen de volgende deel aan het onderzoek: F. Bakker, P. Bakker, G. Bieshaar, E. de Bruin, R. van Dijk, A. Driessen, W. Fokker, D.A.

gegevens worden gefilterd. Zo zijn er nog veel meer interessante gegevens uit de vele tientallen jaren bestaande reeksen te halen. De vraag is alleen wie bereid is om dit monnikenwerk op zich te nemen. In de categorie van 6-10 nesten vond nu een daling plaats van iets meer dan een derde van het aantal kolonies met die grootte t.o.v. van het jaar daarvoor. Een rare beweging, want in 2010 was er juist een toename in dezelfde orde van grootte. De afname in de groep met 11 - 25 nesten zet zich nog steeds voort. De reeks van de afgelopen drie jaar is nu als volgt: 2010 -18 kolonies, 2011-13 en 2012-10. Kolonies met 26 - 50 nesten zaten in Eembrugge (31 nesten), aan een boerderij in de Maatpolder in Eemnes (37 nesten) en in Eemdijk (39 nesten). De huiszwaluwen van de tweede kolonie waren waarschijnlijk afkomstig van de buurman, die schuifdeuren in zijn wagenloods maakte. Op zijn bedrijf huisden in 2011 82 paren. Nu waren dit er slechts 16, die aan de stal nestelden. Heel lang bevond zich hier een van de grootse kolonies van het onderzoekgebied. De kolonie aan de enige boerderij in Blaricum in de polder De Kampen (Oostermeent) bevatte nu opeens 58 nesten en kwam op enkele nesten na weer op het niveau van 2010. De toppositie wordt net als in het voorgaande jaar ingenomen door een boerderij in de Noordpolder beoosten Muiden met 113 nesten. Bij de buurman, die nu ook weer op de tweede plaats staat, bevolkten 81 paren de kolonie (in 2011-82).

Succesvolle oproep

De oproep om zich aan te melden voor de kolonietellingen had succes, waardoor er geen gat is gevallen bij de tellingen in Ankeveen, Kortenhoef en 's-Graveland. Ook voor Loosdrecht zijn nieuwe tellers gevonden. Belangstellenden voor het onderzoek, die af en toe willen meegaan om ervaring op te doen, zijn altijd welkom.

Jonkers, L. de Groot, Y. de Groot, A. F. van Klaveren, N. Klippel, W.L. Langendorff, M. Pieren-Olijhoek, A.M. van der Poel, K. Pranger, W. Schoeman, S. Staps, G. van Steennis, H. van Tol, A.P. Vermeule en M. van der Weyden.

Geraadpleegde literatuur en andere bronnen

Jonkers, D.A. 2012. Gegevens over de huiszwaluwpopulatie in 2011 in het Gooi en omstreken. De Korhaan 46 (1): 19-21.

Jonkers, D.A. & Pieren-Olijhoek, M. 2012 Tweede en derde til voor huiszwaluwen. De Korhaan 46(2): 74-76.

Internet: http://www.knmi.nl/kd/maand_en_seizoenoverzichten/index.html .